

חיוב נשים בזימון

א. מקורות יסוד

1. משנה ברכות פ"ז מ"א.
2. בבלי ברכות מה. "איתמר שנים שאכלו כאחת... משום פריצותא".
3. ערכין ג. "הכל חייבין בזימון... מזמנין לעצמן".

ב. ראשונים

1. רש"י:
  - א) על הסוגיה בברכות.
  - ב) ערכין ג. ד"ה מזמנות לעצמן.
2. בעלי התוספות:
  - א) ברכות מה: תד"ה והא מאה נשי ותד"ה שאני התם
  - ב) אור זרוע ח"ב - הלכות מגילה סימן שסח
  - ג) שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן רכז
  - ד) מרדכי לברכות פרק ז' רמז קנח.
3. רמב"ם ברכות פרק ה' הלכה ז.
4. ראב"ד תשובות ופסקים סימן יב.
5. רא"ה עמ' קלט ד"ה נשים ועבדים וקטנים.
6. טור וב"י אורח חיים סימן קצט.

ג. אחרונים

1. דברי הנצי"ב על זימון נשים שכבר למדנו בשיעור.
2. גן המלך סימן עה
3. שו"ת שואל ומשיב מהדורה א חלק ג סימן קנה
4. שו"ת בני בני ח"ג סימן א

מזמנות לעצמן - שלש נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שתי נשים או שני עבדים מצטרפין עם (שני) אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית ואין העבדים אומרים על נחלתנו.

ספ"ר אור זרוע ח"ב - הלכות מגילה סימן שסח

ותדע שהרי גם בברכת המזון היו הנשים מוציאות את האנשים אלא משום שאינה יכולה לומר ברית כדאיתא התם הכל חייבין בזימון לאתוויי מאי לאתוויי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמם ופי' רבי לשמה מזמנין לעצמן ג' נשים וכן ג' עבדי' אבל אין שתי נשים או שני עבדים מצטרפין עם אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ועבדים שאין הנשים אומרות ברית ולא העבדים אומרים על נחלתנו עכ"ל הא אם היו אומרות ברית היו הנשים מצטרפות ומזמנין עם האנשים ומוציאות אותם וסובר רבי שלמה דנשים בברכת המזון דאורייתא דאי דרבנן אפי' היו אומרות ברית לא היו מוציאין דלא אתי דרבנן ומפיק לדאורייתא והכי פשיט ליה רבא לרבינא בפי' מי שמתו דנשים בבהמ"ז [דאורייתא] מההיא דהאשה מברכת לבעלה ואף על גב דרבינא דחי לה ואוקי לה בשיעורא דרבנן היינו כי היכי דלא ליפשוט מינה ושינויא היא ואף על גב דבן מברך לאביו ע"כ כשאכל שיעורא דרבנן אשה מברכת לבעלי' מיתוקמא שפיר כשאכל שיעורא דאורייתא ודקתני להו תרוייהו אהדדי משום דקא בעי למיתני אתרוייהו אבל אמרו חכמים תבא מארה על אדם שאשתו ובניו מברכין לו ותדע דתנן התם נשים חייבות בברהמ"ז ופריך בגמ' פשיטא מהו דתימא הואיל וכתב ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע אימא מ"ע שהז"ג היא קמ"ל פ"י קמ"ל דלא הוה מ"ע שהז"ג וחיובות מדאורייתא מיהו אני מגמגם כי כמדומה אני שרבי' שלמה ל"ג פשיטא וצ"ע בפירושו התם מיהו מההיא דפרכין ע"כ צריכין אנו לומר שחייבים בבהמ"ז דאורייתא.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן רכז

ה"ר יודא כהן אמר דיכולה אשה לצרף בגי' בברכת המזון והביא רא"י מק"ו דירקות ומה מי שאוכל ירקות מצטרף ואף על גב דאם הי' אוכלו בפני עצמו הי' פטור מלברך בזימון אשה אם תאכל בפני עצמה לחם חייבת מדרבנן לברך בזימון אינו דין שתצרף לזימון לגי' באכילה גמורה ועוד הביא רא"י [מדמספקא] ל"י תלמודא (ברכות כ' ע"ב) אי מדאוי' או מדרבנן [וני"מ] להוציא את הרבים משמע דהא פשיטא לן דמצטרפי דאי לא תימא הכי א"כ אדמבעי ל"י אם יכולה להוציא תבעי' ליה אם יכולה להצטרף. והשיב לו מוהר"ם דמה לאוכל ירק שכן בא לידי חיוב דאוי' כגון אם אכל כזית דגן תאמר באשה שאינה יכולה לבא לידי חיוב דאוי' לעולם ועוד מה לאוכל ירק שכן שלשה שאכלו מצטרפי לעשרה תאמר בזאת שמאה נשים כאיש אחד דמיינן והא דאמר [למה לא] מבעי' ל"י לתלמודא גם על זאת השיב דעדיפא נקיט דאי מוציא אחריני א"כ דאוי' הוא ופשיטא דיכולה להצטרף אבל אי הוי מבעי' לענין צירוף [הו"א] אבל לא תוציא את הרבים אף על גב דמצטרף.

מדרכי מסכת ברכות פרק שלושה שאכלו [רמז קנה]

[דף מה ע"ב] שאני התם דאיכא דעות מכאן משמע דנשים יכולות לזמן לעצמן וכן עשו בנות ה"ר אברהם מאורלייני"ש חמיו של ר' יהודה ע"פ אביהן ומיהו לא נהגו העולם כן גם רבינו שמחה היה עושה מעשה לצרף אשה [ל"י] לזימון ואפילו אם תמצא לומר לא מיחייבא האשה אלא מדרבנן דבעיא היא פי' מי שמתו (דף כ' ב) ה"מ לאפוקי אחרים י"ח אבל לצירוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרפת:

טור אורח חיים הלכות בצינת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצט

ת"ר נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן נשים ועבדים וקטנים אם רצו לזמן אין מזמנין משמע דנשים מזמנות לעצמן וחיובות לעשות כן ובאשכנז לא נהגו כן ויש מפרשים כדי לקיים המנהג הא דקאמר נשים מזמנות לעצמן פי' אם רצו אבל חובה ליכא וכן פירש"י וא"א הרא"ש ז"ל פי' דעל כרחך חייבות קאמר דתניא בערכין (ג א) הכל חייבין בזימון וקאמר הכל לאתוויי מאי לאתוויי נשים והיינו על כרחך לחיובא מדקאמר הכל חייבין: וה"ר יהודה הכהן היה מורה הלכה למעשה להצטרף אשה לזימון והיה מביא ראיה מדבעי תלמודא בפי' מי שמתו נשים בברה"מ דאורייתא או דרבנן וקאמר למאי נפקא מינה להוציא אחרים י"ח מכלל דפשיטא ליה דמצטרפות דאי לא תימא הכי אדמיבעיא ליה אם יכולות להוציא תבעי' ליה אם מצטרפות והר"מ מרוטנבורק השיב על דבריו וכתב שאין מצטרפות והרמב"ם ז"ל כתב נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם אבל מזמנין לעצמם ולא תהא חבורה של נשים עבדים וקטנים מזמנות יחד אלא נשים לעצמן ועבדים לעצמן וקטנים לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם

ספ"ר גן המלך סימן עה

שמעתי על גדול א' שהיה מזמן הוא וחתנו ובתו ויהיב טעמא למלתיה דכיון דבכה"ג לא שכיחא פרוצותא /פריצותא/ ש"ד למעבד הכי. ולעד"נ דאינו יכול לעשות כן לפי שאין חובת האיש וחובת

האשה שוין דאשה לא מחייבא בברכת המזון אלא מספק +ק' דברכות ד' כ' אמרינן דחיבות אן הספק הוא אי,,,+ וכיצד יצטרפו זה עם זה בברכת הזימון והתוס' כתבו מטעם אחר בערכין פ"ק דף ב' /ג' שאין מצטרפין לזמן עם האנשים שאין הנשים אומרים ברית ועבדים אינם אומרים ועל ארץ שהנחלת לאבותנו ומסיק שם דנשים דמזמנות לעצמן אינו אלא רשות.

שו"ת שואל ומשיב מהדורה א חלק ג סימן קנה

בהיותינו לומדים אני וג' הרב הגאון מס' ערכין בהגיענו שם בדף גימ"ל /ג' בהא דהכל חייבין בזימון לאתווי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנים לעצמם ופירש"י שלש נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שני נשים או שני עבדים מצטרפין עם אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ועבדים שאין הנשים אומרות ברית ואין העבדים אומרים על נחלתנו ושאל גיסי הרב הגאון דבש"ס בברכות ד' מ"ה אמרו הטעם משום פריצותא וגם מ"ש רש"י דנשים אינן בני ברית רש"י בברכות דף כ' לא כתב הטעם הנ"ל והשבתי דנ"ל ברור דהא דאמרו משום פריצותא הוא דוקא בחבורת נשים עם עבדים דכיון דהם דעתן קלות וגם עבדים זילי ודעתם קלות ועש"ך ונקה"כ ריש הלכות שחיטה ולכך אין חבורתם נאה אבל נשים עם אנשים או עבדים עם אנשים לא שייך פריצותא ובמסיבה איש עם ב"ב הם יושבים עם נשותיהם ועבדיהם ואיך שייך פריצותא ח"ו וע"ז כתב רש"י דלכך לא יצטרפו נשים או עבדים עם אנשים משום שאינן בברית וארץ ואיך יצטרפו עמהם ומידי דהוה בשזה אוכל חלב וזה בשר דא"י להצטרף וז"ב ולכך לא פירש"י גבי נשים בבהמ"ז = בברכת המזון = מן התורה הטעם משום ברית דפשיטא דברית אינו רק נוסח הלשון ולא מעכב עד שיאמר שבשביל זה היא דרבנן אבל לענין צירוף לזימון שפיר א"י להצטרף וז"ב כשמש ושוב עיינתי בטוש"ע /או"ח/ סי' קצ"ט ס"ו ולפע"ד שכוונתי לאמת דבש"ע לא אסר משום פריצותא רק נשים ועבדים וקטנים כל אותן שאין בני דיעה שלימה ועמ"א ס"ק ד' הא עם אנשים מצטרפין ורש"י דאוסר הוא משום טעם אחר ובזה לא קי"ל כוותיה ובאמת צ"ע שלא הובא ביתה יוסף דברי רש"י אלו כלל וצ"ע כי לא ראיתי רק בהעברה בעלמא ומצאתי בצ"ח בברכות בדף מ"ו ע"א ד"ה הוא דאמר כריב"ל העיר בזה על דברת רש"י ע"ש.